

EIGEN SCHULD, DIKKE BULT?

Juridische analyse van de rechten van kinderen van Foreign Terrorist Fighters met de Belgische nationaliteit in het kader van hun leefomstandigheden en terugkeer

In elke oorlog zijn kinderen betrokken: kinderen van burger-slachtoffers, maar eveneens kinderen van strijdende partijen. Zo ook in de humanitaire crisis die zich afspeelt in het Midden-Oosten waarbij een opmerkelijk aantal landgenoten betrokken zijn. Een oorlog die zich al enkele malen heeft gemanifesteerd onder de vorm van terroristische aanslagen in West-Europa. Dit artikel handelt over kinderen van Foreign Terrorist Fighters met de Belgische nationaliteit die zich aansloten bij de entiteit van Islamic State in Iraq and the Levant, meer bepaald kinderen met een (on)rechtstreeks aanknopingspunt met België die zich nog bevinden in Syrië. In dit artikel wordt onderzocht of de Belgische Staat verzuimt aan haar (inter)nationale verplichtingen indien hij kinderen van Belgische Foreign Terrorist Fighters hun rechten in het kader van hun leefomstandigheden en hun terugkeer niet verleent.

Sarah Byttebier (Master in de Rechten aan de Universiteit van Gent)

Dit artikel is gebaseerd op de gelijknamige masterproef, geschreven door Sarah Byttebier in het kader van het behalen van een master in de Rechten (Ugent), onder begeleiding van Prof. Dr. Wendy De Bondt.

Sleutelwoorden:

Belgische Foreign Terrorist Fighters;
rechten van (hun) kinderen;
belang van het kind;
Syrië;
rechtspraak;
analyse

Inleiding

Al enkele jaren wordt de Belgische overheid geconfronteerd met de prangende en brandende actuele vraag: "Hoe moeten we handelen ten aanzien van kinderen in Syrië en Irak, waarvan de Belgische ouders ervoor hebben gekozen om België te verlaten en aan te sluiten bij **Islamic State in Iraq and the Levant** (hierna: ISIL)?" Op het niveau van verschillende academische disciplines wordt er gedebatteerd over deze problematiek. Op het juridisch niveau is de situatie momenteel bijzonder onduidelijk. Op psychologisch niveau wordt de impact op de ontwikkeling, de traumatisering en de radicalisering van deze kinderen onderzocht¹. Op het niveau van de internationale politiek wordt er naar elkaar verwezen om zijn politieke verantwoordelijkheden op te nemen. Maar ook in de publieke opinie is dit een voorwerp van discussie.

De publieke opinie in België is over dit delicaat onderwerp uiterst verdeeld². Er zijn zowel tegenstanders als voorstanders van de terugkeer van deze kinderen. Tegenstanders zijn bang dat de kinderen 'tikkende tijdbommen' zijn en gezegdes als 'eigen

1. Zie: Fenne Dendoncker, "De terugkeer en (re-)integratie van Belgische kinderen uit het gevallen kalifaat. Een psychodynamisch georiënteerd literatuuronderzoek aangevuld met semigestructureerde diepte-interviews," (masterproef, KU Leuven Gent, 2019), https://scriptiebank.be/sites/default/files/thesis/2019-08/MASTERPROEF_JUNI2019_DENDONCKER_FENNE_SCRIPTIEPRIJS.pdf.
2. Wim Winckelmans, "Vlaanderen verdeeld over lot kinderen Syriëstrijders," *De Standaard*, 18.12.2018, geraadpleegd 2.02.2021, http://www.standaard.be/cnt/dmf20181217_04042150?_section=67251385&utm_source=standaard&utm_medium=newsletter&utm_campaign=ochtendupdate&adh_i=ed1cbcd9ab28f2c7d-76ccb0b7466a94&imai=&M_BT=181715855938.

schuld, dikke bult' zijn wel eens te horen. Voorstanders pleiten voor de stelling dat deze kinderen niet moeten boeten voor de fouten die hun ouders hebben begaan. Bovendien betogen ze dat deze kinderen zich kunnen beroepen op hun rechten die zijn ingeschreven in nationale en internationale rechtsinstrumenten. In deze steeds belangrijker en wederkerende discussie wordt veelal verwezen naar emotionele argumenten die zijn ingegeven door beeldvorming, angst – omtrent welke problemen en bedreigingen deze kinderen met zich mee zouden kunnen brengen – en het niet te onderschatten collectieve trauma van de terroristische aanslagen in Europa de voorbije jaren. Ethische en morele argumenten worden ook regelmatig opgeworpen. Het ontbreekt echter vaak aan een juridisch wetenschappelijke benadering van dit vraagstuk. De thesis die aan de basis ligt van dit artikel heeft als doel deze lacune op te vullen.

Dit artikel schetst eerst de totstandkoming van ISIL en de situatie in Syrië en Irak. Vervolgens wordt onderzocht welke verschillende linken kinderen van Belgische Foreign Terrorist Fighters (hierna: FTF) met België kunnen hebben. In deze tekst wordt bewust gekozen voor de benadering 'kinderen van Belgische FTF' in plaats van 'Belgische kinderen van FTF'. Hierdoor vallen onder het toepassingsgebied van deze bijdrage ook kinderen aan wie nog niet de Belgische nationaliteit is toegekend of die deze nog niet hebben verworven. Deze link met België is bijgevolg relevant bij de beantwoording van de vraag: "Welke verplichtingen vloeien uit internationale en nationale regelgeving voort voor de Belgische Staat ten opzichte van deze kinderen?" Door middel van analyse van een zestal rechten – die in het gedrang komen, omwille van de situatie waarin kinderen van Belgische FTF opgroeien – wordt een antwoord geformuleerd op de gestelde vraag. Met betrekking tot deze rechten wordt eveneens onderzocht hoe deze zich manifesteren in de praktijk van de Belgische rechtscolleges. Naast de rechten van kinderen van Belgische FTF, bestaat het recht op veiligheid. De rechtstaat moet namelijk ook zorgen voor de veiligheid van zijn burgers. Veiligheid van de staat is in dit delicaat debat dan ook een te verwachten argument dat door verschillende partijen wordt ingeroepen. Dit argument zal hier ook kort belicht worden. Ten slotte haalt deze bespreking naast een beknopte weergave van de aanbevelingen en standpunten van intergouvernementele organisaties en nationale actoren, ook enkele mogelijke manieren aan om rechten van kinderen van Belgische Foreign Terrorist Fighters te realiseren.

Gezien het brandend actueel thema van dit artikel kan er op korte tijd veel veranderen. Dit artikel omvat alle ontwikkelingen tot en met 25 februari 2021.

Situatieomschrijving

Van het begin van het kalifaat tot de 'val van Baghouz'

In mei 2012³ trokken de eerste Belgen richting Syrië om zich aan te sluiten bij 'extremistische' groeperingen tegen het regime van de Syrische president BASHAR AL-ASSAD. Het uitbreken van de Syrische burgeroorlog was een belangrijke aanleiding voor het begin van de militie van ISIL. Sommige Belgen voelden zich aangesproken door de ideologie van ISIL en vertrokken naar het oorlogsgebied met in de meeste

3. Mee gedeeld op 21 februari 2020 op de sessie students@cuta.juncto Roel De Bont en Ian Daniels, "Jihadistische foreign fighters uit België: dreiging en beleid," *Internationale Spectator* 7 (2015), geraadpleegd 05.02.2021, https://spectator.clingendael.org/pub/2015/7/belgische_jihadisten_dreiging_en_beleid/#.

gevallen als doel een kalifaat te stichten uit ideologische en geloofsovertuigingen. Niet veel later, in de zomer van 2014, riep ISIL zijn kalifaat uit in Mosul⁴ en herbenoemde ISIL zich tot Islamitisch Staat of IS. Over de vraag welke benaming er het best aan deze groepering wordt gegeven, is al veel gediscussieerd. Er circuleren vele benamingen voor deze groepering, namelijk Daesh, ISIL of IS. Sommigen zijn van mening dat het gebruik van IS een erkenning of een legitimatie inhoudt van deze beweging.⁵ Dit is ook de reden waarom volkenrechtelijke instanties het begrip ISIL blijven hanteren. Deze redenering wordt eveneens gevolgd in dit artikel.

Enmaal het kalifaat was uitgeroepen, ronselde ISIL met behulp van sociale media over heel de wereld volgelingen. Er vertrokken 430⁶ Belgische Foreign Terrorist Fighters (hierna: FTF) richting Syrië om zich aan te sluiten bij ISIL. Het begrip 'Belgische Foreign Terrorist Fighters' omvat naast FTF met de Belgische nationaliteit, ook FTF die de Belgische nationaliteit niet beschikken maar die een link met België hebben, doordat ze bijvoorbeeld op het Belgische grondgebied gedurende een periode hebben gewoond. In de Nederlandstalige Belgische media wordt door geïnteresseerden en journalisten de terminologie *Syriëstrijder*, *Syriëganger*, of *IS-strijder* gebruikt voor deze Belgen. De Franstalige Belgische media hanteren de volgende woordkeuze '*combattants belges de Syrie*' of '*djihadistes belges*'. Dit kan te maken hebben met 'gewenste' beeldvorming. Echter zowel in de internationale als in de Belgische regelgeving en academische wereld wordt het begrip *Foreign Terrorist Fighters* gebruikt.

Baghouz is een stad in Syrië waar het laatste bolwerk van ISIL stand hield tot maart 2019. Na de 'val van Baghouz' verloor ISIL zijn laatste stukje territorium. In de internationale media wordt de 'val van Baghouz' vaak gelijkgesteld met het verslaan van ISIL.⁷ Een gelijkstelling die genuanceerd dient te worden: de 'val van Baghouz' staat immers niet gelijk met het einde van de ideologie van ISIL. Deze ideologie wordt nog door velen aangehangen.

Onder andere door de wereldwijde chaos die de pandemie van Covid-19 met zich meebrengt, verslapt de internationale aandacht voor terreurorganisaties, zoals ISIL. De 'slapende' cellen van ISIL maken van deze verminderde aandacht gebruik om terug meer actief te worden.⁸

Naarmate het kalifaat langzaam verging⁹ of de levensstijl en de regels van ISIL in hun beleving té gruwelijk werden, probeerden velen, onder andere Belgische FTF, ISIL te ontvluchten. Velen van hen werden gevangengenomen en in kampen ondergebracht die door Koerdische 'autoriteiten'¹⁰ worden beheerd. Het betreft kampen

-
4. Vincent Merckx en Rudi Vranckx, "Het kalifaat vergaat," *VRT NWS* 2018, geraadpleegd 05.02.2021, <https://intereactief.vrtnews.be/verhalen/hetkalifaatvergaat/watvoorafkwam/>.
 5. Tom Merlevede, "IS, ISIL, ISIS of DAESH, what's in a name? Waarom we IS moeten erkennen," *KULeuven Blogt*, 30.05.2015, geraadpleegd 05.02.2020, <https://kuleuvenblogt.be/2015/03/30/is-isil-isis-of-daesh-whats-in-the-name-waarom-we-is-moeten-erkennen/>.
 6. Commissie voor Buitenlandse Betrekkingen, *Hoorzitting over de veiligheidssituatie van de gevangenkampen in Noord-Syrië en het lot van de Belgische Foreign Terrorist Fighters, gelet op de Turkse invasie*, 15.10.2019, geraadpleegd 05.02.2020, <https://www.lachambre.be/doc/CCR1/html/55/ic032x.html>.
 7. "ISIS defeated, US-backed Syrian Democratic Forces announce," *The Guardian*, 23.03.2019, geraadpleegd 05.02.2020, <https://www.theguardian.com/world/2019/mar/23/isis-defeated-us-backed-syrian-democratic-forces-announce>.
 8. Erik Ziarczyk, "IS ruikt kans op comeback door Westerse corona-angst," *De Tijd*, 06.08.2020, geraadpleegd 05.02.2020, <https://www.tijd.be/politiek-economie/internationaal/algemeen/is-ruikt-kans-op-comeback-door-westerse-corona-angst/10225327.html>.
 9. In de media wordt 23 maart 2019 aangeduid als de vernietiging van het kalifaat van IS. Dit is gebaseerd op de boodschap die de Syrische Democratische Strijdkrachten (SDF) die dag de wereld in stuurde waarin ze meldde dat het zogenaamd kalifaat volledig was vernietigd en dat er een honderd procent nederlaag was van IS.
 10. De Koerdische 'autoriteiten' in Syrië worden door België niet erkend. Omwille van die reden is er in dit artikel voor gekozen om autoriteiten bij Koerdische 'autoriteiten' systematisch tussen aanhalingstekens te plaatsen.

zoals Al-Hol aan de Syrische-Iraakse grens en Al-Roj aan de Syrische-Turkse grens. Onder hen zijn er ook kinderen met een Belgisch aanknopingspunt. Sommige kinderen verblijven in deze kampen met hun moeder, andere kinderen zijn wees of niet-begeleid.¹¹

Link met België

Onder de 430 Belgische FTF die richting jihadistisch conflictgebied zijn vertrokken, zijn niet alleen volwassen mannen en vrouwen, maar ook vijftien niet-begeleide minderjarigen vertrokken.¹² Anno 2021 wordt grofweg geschat dat ongeveer een derde van deze Belgische FTF reeds is teruggekeerd, een derde in Syrisch of Irakees conflictgebied is overleden en een derde zich nog steeds in Irak en Syrië bevindt. Van de personen die zich nog ter plaatse bevinden, zit een groot deel van de mannen in gevangenissen en een groot deel van de vrouwen en kinderen in de gevangenkampen Al-Hol en Al-Roj.

Het grootste deel van de huidige minderjarigen met een Belgisch aanknopingspunt zijn kinderen van FTF die de Belgische nationaliteit beschikken.¹³ In dit artikel wordt een onderscheid gemaakt tussen twee groepen van kinderen die ofwel reeds de Belgisch nationaliteit beschikken ofwel een potentieel recht hebben op de Belgische nationaliteit. Daarentegen ligt de focus van dit artikel in minder bij kinderen van Belgische FTF die niet de Belgische nationaliteit beschikken en waardoor hun kinderen bijgevolg geen recht hebben op de Belgische nationaliteit.

De eerste groep minderjarigen die een link heeft met België zijn kinderen die in België geboren zijn en vervolgens de Belgische nationaliteit werd toegekend.¹⁴ Het gaat om kinderen die zich in Syrië of Irak situeren door het feit dat hun ouder(s) richting het kalifaat zijn afgereisd.¹⁵ In sommige gevallen was er sprake van internationale kinderontvoering waarbij één van de ouders één of meerdere kinderen tegen de wil van de andere ouder ontvoerde.¹⁶ Er wordt geschat dat dit minder dan twintig procent betreft van de kinderen die in Syrië, Irak of Turkije verblijven.

In tweede instantie kan deze link met België gevonden worden bij kinderen die daar ter plaatse geboren zijn uit één of beide Belgische ouders die de Belgische nationaliteit bezitten of bezaten, rekening houdend met het feit dat van sommige FTF hun Belgische nationaliteit reeds vervallen is verklaard na een strafrechtelijke veroordeling.¹⁷ In casu betreft het meer dan tachtig procent van de kinderen die daar geboren zijn. Van de kinderen die geboren zijn of geboren worden in het conflictgebied in Syrië of Irak, zijn velen feitelijk staatloos omwille van het gegeven dat geen enkele Staat hen als onderdaan wenst te erkennen. Ten opzichte van kinderen die feitelijk

-
11. Adviesorgaan van de Nationale Commissie voor de Rechten Van Het Kind (NCRK), *Het Adviesorgaan van de nationale commissie voor de rechten van het kind (NCRK) verzoekt België om alle Belgische kinderen en alle kinderen die onder zijn jurisdictie vallen en betrokken zijn bij gewapende conflicten in Syrië en Irak, onverwijld terepatriëren*, 13.05.2019, geraadpleegd 05.02.2020, <https://ncrk-cnde.be/nl/adviezen/article/verzoek-tot-onverwijld-repatriering-van-alle-belgische-kinderen-en-alle>.
 12. Evelien Wauters en Jan Wouters, "Moeders en kinderen van Syriëstrijders: over de volkenrechtelijke verplichtingen van de Belgische Staat," (noot onder Brussel 12 september 2018), *TJK* 2019/1, 80-88.
 13. Het andere deel van de minderjarigen betreft die vijftien niet-begeleide minderjarigen die destijds naar Syrië of Irak zijn vertrokken. Vandaag de dag zijn deze reeds meerderjarig.
 14. Overeenkomstig Wetboek van de Belgische Nationaliteit (hierna: WBN) dat werd aangenomen op 28 juni 1984.
 15. Child Focus, "Waarom bekommert Child Focus zich om het lot van kinderen van IS-strijders?," geraadpleegd 05.02.2020, <http://www.childfocus.be/nl/nieuws/waarom-bekommert-child-focus-zich-om-het-lot-van-kinderen-van-is-strijders>.
 16. Child Focus, "Waarom bekommert Child Focus."
 17. Art. 23, §1, 2° WBN.

staatloos zijn maar ouders hebben met een Belgische nationaliteit (en bijgevolg een potentieel recht hebben op de Belgische nationaliteit), heeft de Belgische Staat een internationaal engagement.¹⁸

Er is onduidelijkheid over de situaties waarin vele kinderen van Belgische FTF verkeren. Het merendeel van de minderjarigen met een link met België is niet gelokaliseerd in het conflictgebied. In de vluchtelingen- en gevangenkampen die door de Koerden worden gecontroleerd is er enigszins meer duidelijkheid over het aantal en de huidige gezondheidstoestand van Belgische FTF en hun kinderen.

Rechten van kinderen van Belgische FTF betreffende hun leefomstandigheden en terugkeer

Politieke, materiële en familiale situatie waarin kinderen van Belgische FTF zich bevinden

De politieke en materiële situatie in Syrië en Irak evenals de familiale situatie waarin de kinderen van Belgische FTF zich bevinden is uiterst zorgwekkend. In het verleden zijn er al een vijftal kinderen met Belgisch aanknopingspunt overleden in Koerdische gevangenkampen in Syrië. Deze gevangenkampen verkeren in een dramatische toestand, zijn overvol, het geweld neemt er toe, buitenlandse kinderen sterven aan hongersnood of bezwijken aan hun verwondingen.¹⁹ De vraag naar repatriëring van deze buitenlandse kinderen klinkt sterker dan ooit vanuit verschillende internationale en nationale mensen- en kinderrechtenorganisaties.²⁰ Eveneens wordt deze vraag gesteld vanuit Koerdische 'autoriteiten' die de gevangenkampen trachten te beheren. Het wordt steeds moeilijker voor de Koerdische 'autoriteiten' om aanhangers van ISIL in de gevangenkampen onder controle te houden. Daarnaast geven zij aan dat ze niet meer in staat zijn om de elementaire zorg toe te dienen aan de gevangenen in hun gevangenkampen. De wereldwijde pandemie van Covid-19 vormt bovendien een extra uitdaging in de Koerdische gevangenkampen. Het is namelijk onmogelijk om in deze kampen social distance te waarborgen.²¹ De Koerdische 'autoriteiten' beschikken evenmin over de gepaste medische zorg.²²

18. Overeenkomstig Verdrag van de Verenigde Naties tot beperking der Staatloosheid in 2014.

19. United Nations Office for The Coordination Of Humanitarian Affairs, *Syrian Arab Republic – North East Syria: Al Hol Camp*, 21.11.2019, geraadpleegd 06.02.2020, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/al_hol_snapshot_21nov2019.pdf.

20. "Open brief: 'Pas kinderrechtenverdrag toe, haal Belgische kinderen nu terug'", *De Morgen*, 10.05.2019, geraadpleegd 06.02.2020, <https://www.demorgen.be/meningen/open-brief-pas-kinderrechtenverdrag-toe-haal-belgische-kinderen-nu-terug~bf1ef8cb/>.

21. Montasser Alde'emeh, "Ook in Koerdische kampen heerst de angst voor het virus: 'Vroeg of laat zal de hel uitbreken'", *De Morgen*, 15.04.2020, geraadpleegd 06.02.2020, <https://www.demorgen.be/nieuws/ook-in-koerdische-is-kampen-heerst-de-angst-voor-het-virus-vroeg-of-laet-zal-de-hel-uitbreken~b8791ffe/>.

22. Alde'emeh, "Ook in Koerdische kampen heerst de angst voor het virus: 'Vroeg of laat zal de hel uitbreken.'"

Juridische analyse van een zestal relevante rechten

Hier volgt een kort overzicht van een aantal rechten²³ die voor kinderen van FTF met de Belgische nationaliteit frequent in het geding zijn. Het betreft specifiek deze groep van kinderen aangezien deze kinderen de Belgische nationaliteit potentieel zouden kunnen krijgen. De focus wordt gelegd op rechten betreffende leefomstandigheden en terugkeer die hun grondslag vinden in het internationaal en nationaal recht. Op grond van deze rechten werden in het verleden al een aantal rechtszaken aangespannen tegen de Belgische Staat voor de Belgische rechtscollèges.²⁴ Gezien de principiële procesonbekwaamheid van kinderen, zijn kinderen van Belgische FTF afhankelijk van het systeem van wettelijke vertegenwoordiging om hun rechten af te dwingen voor de Belgische rechtscollèges. Deze rechtszaken werden bijgevolg ingesteld door de ouders of grootouders van deze kinderen. Ook al stond de afstammingsband tussen ouder en kind nog niet altijd vast of kon deze nog niet bewezen worden, toch verklaarde de Belgische kortgedingrechtters de vorderingen die werden ingesteld door de beweerde ouders van de kinderen altijd ontvankelijk op basis van een rechtstreeks en persoonlijk belang van de vermoedelijke ouders om hun kinderen te laten opgroeien in België.²⁵ Het Hof van Beroep ter Brussel kwam daarentegen tot een andere conclusie in haar arresten.²⁶ Bij gebrek van bewijs van afstamming ten aanzien van de moeders, oordeelde het Hof dat er geen zekerheid bestond dat de kinderen de Belgische nationaliteit konden hebben en verklaarde bijgevolg de vordering onontvankelijk.²⁷ Zolang de ouders niet in de mogelijkheid verkeren om de afstamming ten opzichte van hun vermoedelijke kinderen te bewijzen, bevinden deze kinderen zich in een juridische leemte en aldus in de onmogelijkheid om hun rechten te kunnen laten afdwingen.

Veel relevante rechten van kinderen zijn zowel ingeschreven in het specifieke 'Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind' (hierna: IVRK) als in gezaghebbende algemene verdragen zoals het 'Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens' (hierna: EVRM) en het 'Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten' (hierna: BUPO-verdrag). Er mag hierbij niet worden voorbijgegaan aan het gegeven dat vele verplichtingen van de Belgische Staat worden gemilderd door de opgenomen rechtsmachtsclausules in deze mensenrechtenverdragen. Uit de gewezen rechtspraak blijkt dat de al dan niet aanwezigheid van de Belgische rechtsmacht in de conflictgebieden in Syrië of Irak een groot discussiepunt vormt. In de Belgische rechtspraak wordt geoordeeld dat de Belgische Staat geen rechtsmacht heeft in Irak en Syrië. Dit verdict creëert een groot struikelblok om de rechten van kinderen van Belgische FTF af te dwingen en te realiseren. Hierbij kunnen twee bedenkingen worden gemaakt. De eerste bedenking is of de aanwezigheid van rechtsmacht vereist is op het ogenblik dat de Belgische Staat inspanningen zou leveren om de kinderen van Belgische FTF te laten terugkeren uit deze conflictgebieden. De tweede bedenking is of de Belgische Staat geen extraterritoriale rechts-

23. De opsomming van rechten van kinderen van Belgische FTF die in dit artikel wordt gemaakt is uiteraard geen exhaustieve opsomming van hun rechten.

24. Brussel (NI.) 22 mei 2019, nr. 2019/KR/5; Brussel (NI.) 27 februari 2019, nr. 2019/KR/4; Brussel (NI.) 12 september 2018, nr. 2018/KR/45; Voorz. Rb Brussel (KG) (NI.) 25 februari 2020, (rolnummer is geanonimiseerd); Voorz. Rb Brussel (KG) (NI.) 11 december 2019, nr. 2019/90/C; Voorz. Rb Brussel (KG) (Fr.) 2 december 2019, nr. 19/87/C; Voorz. Rb Brussel (KG) (Fr.) 30 oktober 2019, nr. 19/129/C; Voorz. Rb Brussel (KG) (NI.) 26 december 2018, nr. 2018/75/C; Voorz. Rb Brussel (KG) (NI.) 19 december 2018, nr. 18/72/C; Voorz. Rb Brussel (KG) (NI.) 19 juli 2018, nr. 18/28/C.

25. Voorz. Rb Brussel (KG) (Fr.) 30 oktober 2019, nr. 19/129/C; Voorz. Rb Brussel (KG) (Fr.) 2 december 2019, nr. 19/87/C.

26. Brussel (KG) (Fr.) 5 maart 2020, nr.2019/KR/20; Brussel (KG) (Fr.) 5 maart 2020, nr. 2020/KR/3.

27. Brussel (KG) (Fr.) 5 maart 2020, nr.2019/KR/20; Brussel (KG) (Fr.) 5 maart 2020, nr. 2020/KR/3.

macht heeft (1) op grond van het passief personaliteitsbeginsel of (2) omwille van het gegeven dat de impliciete beslissing om deze kinderen van zijn onderdanen niet terug te halen een effect kan ressorteren buiten het eigen grondgebied. Aangaande de problematiek van de rechtsmacht, kan er in de gewezen rechtspraak een langzame evolutie worden vastgesteld. Door de vordering tot repatriëring te formuleren als een inspanningsverbintenis kan deze problematiek worden omzeild.

Belang van het kind

Het belang van het kind ('*Child best interests*') vormt - als algemeen gekend juridisch concept - één van de belangrijkste argumenten om te pleiten voor de terugkeer van kinderen van Belgische FTF. Dit principe is verankerd in zowel de internationale²⁸ als de nationale²⁹ wetgeving. Er kan gesteld worden dat dit een cruciaal principe is in heel deze discussie, hetgeen gerechtvaardigd wordt door de kwetsbare positie waarin deze kinderen zich bevinden, namelijk - onder andere - hun afhankelijkheid en hun juridisch statuut.³⁰

Het 'belang van het kind' is bovendien een bijzonder relevant principe voor kinderen van (Belgische) FTF. In alle praktijkgerichte aanbevelingen betreffende kinderen van FTF wordt specifiek verwezen naar de verplichting ten opzichte van Staten om overeenkomstig dit principe te handelen.³¹ Het belang van het kind geniet een bijkomende relevantie aangezien dit recht eveneens wordt ingeroepen bij de realisatie van andere rechten van deze kinderen.

Hoewel op het niveau van de rechterlijke macht dit principe niet sterk bediscussieerd wordt, zou de Belgische Staat niet handelen overeenkomstig zijn internationale verplichting indien er geen stappen ondernomen worden die in het belang van kinderen van Belgische FTF zijn. Bovendien heeft de Belgische Staat de verplichting om rekening te houden met de belangen van kinderen van Belgische FTF bij maatregelen die ze neemt op het niveau van de uitvoerende en/of wetgevende macht met betrekking tot hun eventuele terugkeer. Voor beide situaties is dit recht relevant. Het hoeft geen betoog dat de leefomstandigheden waarin deze kinderen opgroeien niet in hun belang zijn. In het verleden haalde de Belgische Staat het argument aan dat de ouders hen in deze omstandigheden hadden gebracht. De Belgische kortgedingrechter oordeelde daarentegen dat de fouten en tekortkomingen van de ouders deze kinderen niet kunnen worden toegerekend.³² Het vormt bijgevolg eveneens geen reden om een beschermende maatregel in het belang van het kind te ontnemen, *dixit* de kortgedingrechter.³³

Recht op verwerven van een nationaliteit³⁴

Zoals reeds aangehaald zijn er kinderen van Belgische FTF die geen nationaliteit bezitten en derhalve worden gekwalificeerd als feitelijk staatloos. Op papier bestaan deze kinderen dus niet. Het recht van ieder kind om vanaf de geboorte een nationa-

28. Art. 3.1. IVRK; art. 24 Handvest van de EU.

29. Art. 22bis, vierde lid Gw.

30. United Nations Office of Counter-Terrorism, Un Counter-Terrorism Centre, *Handbook Children affected by the foreignfighter phenomenon: ensuring a child rights-based approach*, 2019, 29.

31. Zie o.a.: Marije Meines et al., *RAN MANUAL – Responses to returnees: Foreign terrorist fighters and their families*, (RAN Centre of Excellence, 2017), geraadpleegd 23.04.2021, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/ran_br_a4_m10_en.pdf; Helen Duffy, *Guidelines for Addressing the Threats and Challenges of "Foreign Terrorist Fighters" within a Human Rights Framework*, Warsaw: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, 2018, geraadpleegd 23.04.2021, <https://www.osce.org/odihr/393503?download=true>.

32. Voorz. Rb Brussel (KG) (NI.) 26 december 2018, nr. 2018/75/C.

33. Voorz. Rb Brussel (KG) (NI.) 26 december 2018, nr. 2018/75/C.

34. Art. 7-8 IVRK; Art. 24.3. BUPO-verdrag; Art. 15 UVRM.

liteit te verwerven is in deze omstandigheden (soms buiten de politieke wil van België) klaarblijkelijk geschonden.³⁵ Er zijn bijkomend veel administratieve moeilijkheden indien de ouders van kinderen – die nog niet de Belgische nationaliteit bezitten – reeds overleden zijn.³⁶ In de gevallen waarbij de Belgische Staat niet pragmatisch zou omgaan met praktische en administratieve belemmeringen (zoals het ontbreken van een geboorteakte) en hierdoor de nationaliteit niet zou toekennen, zou de Belgische Staat verzuimen aan zijn internationale verplichting van toekenning van nationaliteit aan kinderen van zijn onderdanen.³⁷

Het recht op nationaliteit hangt ook nauw samen met de verplichting voor Staten om ervoor te zorgen dat kinderen de juiste documenten hebben om te kunnen terugkeren. Een ander beleid impliceert dat kinderen staatloos blijven.³⁸

Nationaliteit is een bijzonder belangrijk element voor de ontwikkeling van ieder individu.³⁹ Het recht op nationaliteitsverwerving geniet aldus een grote relevantie aangezien het beschikken over de Belgische nationaliteit één van de belangrijkste elementen is bij de realisatie van andere rechten van kinderen van Belgische FTF. Dit blijkt onder andere ook uit de rechtspraakanalyse op het niveau van het Hof van Beroep waarbij de ontstentenis van de Belgische nationaliteit – hetgeen betekent dat de afstamming ten aanzien van de beweerde Belgische ouders niet vaststaat – de reden vormt om de vorderingen in hoofde van kinderen van Belgische FTF onontvankelijk te verklaren.⁴⁰

Er dient wel opgemerkt te worden dat de Belgische Staat zich niet schuldig heeft gemaakt aan het ontnemen van de nationaliteit aan een kind van een Belgische FTF. Dit is een positieve vaststelling aangezien beroving van nationaliteit significante risico's voor mensenrechtenschendingen inhoudt.⁴¹ Vanzelfsprekend heeft het beroven van de nationaliteit van een ouder een rechtstreekse invloed op de rechten van zijn kind. Veel rechten van kinderen zijn namelijk vaak onlosmakelijk verbonden met die van hun ouder(s), onder meer het verblijfsrecht in België.

Recht van het kind om niet van zijn ouders gescheiden te worden⁴²

Het recht van het kind om niet van zijn ouders gescheiden te worden is voor zijn/haar leven bijzonder relevant en actueel. Er wordt namelijk momenteel sterk gediscussieerd over de vraag of enkel de kinderen van FTF en niet hun ouders moeten worden teruggehaald naar België. Deze discussie hangt nauw samen met de vraag waar de moeders terecht moeten worden. Dit is echter een kwestie die in dit artikel niet zal worden behandeld. Wel dient opgemerkt te worden dat er tot op de dag van vandaag geen concrete plannen zijn om FTF ter plekke te berechten. Overigens houdt een berechting in Irak ook veel juridische en praktische obstakels in.⁴³ Daarnaast verplichten de lokale gezagdragers zoals de Koerdische 'autoriteiten' Westerse landen om kinderen samen met hun moeders met een link met hun land te

35. Art. 7.1. IVRK.

36. Thomas Renard en Rik Coolsaet, "Children in the Levant: Insights from Belgium on the dilemmas of repatriation and the challenges of reintegration," *Security Policy Brief*, 2018, 1-11.

37. Antonio Guterres, *Key Principles for the Protection, Repatriation, Prosecution, Rehabilitation and Reintegration of Women and Children with Links to United Nations Listed Terrorist Groups*, United Nations, 2019, 4.

38. Antonio Guterres, *Key Principles*, 4.

39. United Nations Office of Counter-Terrorism, Un Counter-Terrorism Centre, *Handbook*, 39.

40. Laurens De Brucker, "Noot – Het recht op consulaire bijstand vanuit nationaal-, Europees- en internationaal-rechtelijk perspectief. Naar een subjectief recht op repatriëring voor kinderen van Syriëstrijders?," *TJK* 2020/3, 194-210.

41. United Nations Office of Counter-Terrorism, Un Counter-Terrorism Centre, *Handbook*, 39.

42. Art. 9 IVRK; Art. 23. BUPO-verdrag; Art. 24.3. Handvest van de EU; Art. 8 EVRM; Art. 22 Gw.

43. Commissie voor Buitenlandse Betrekkingen, *Hoorzitting*.

repatriëren.⁴⁴

Rekening houdend met artikel 9 IVRK, dient bekeken te worden of het scheiden van kinderen van hun ouders in het belang van het kind is. Bij dit vraagstuk is er een botsing van vele conflicterende rechten waarbij een delicate afweging gemaakt dient te worden. Ook binnen de Belgische gewezen rechtspraak kan over dit vraagstuk geen eensgezindheid worden vastgesteld. De Nederlandstalige kortgedingrechter oordeelde dat de Belgische Staat het recht op een veilige omgeving moet laten primeren op het recht van het kind om niet van zijn ouders gescheiden te worden.⁴⁵ Daarentegen oordeelde de Franstalige kortgedingrechter dat de moeder eveneens moet worden gerepatriëerd in het belang van het kind en overeenkomstig artikel 9 IVRK.⁴⁶ Ten slotte stelt de Belgische Staat met succes systematisch beroep in tegen beschikkingen die oordelen dat ook de ouders moeten worden teruggehaald overeenkomstig de argumentatie dat "**het terughalen van de moeders in strijd is met de onwil van de Belgische Staat om de moeders – die zich schuldig maakten aan terrorisme – terug in België op te nemen**".⁴⁷

Vanzelfsprekend is de scheiding tussen kind en ouder een traumatische ervaring, maar in het belang van het kind zou deze keuze kunnen overwogen worden indien België zich sterk verzet tegen het terughalen van de moeders naar België. Naar analogie met situaties in België waarbij kinderen in hun belang uit huis worden geplaatst door de jeugdrechter, lijkt ook in deze situaties het terughalen van enkel kinderen de minst slechte optie. Toch zou ook deze keuze een schending inhouden van het recht ingeschreven in artikel 9, lid 3 IVRK, waarin vermeld wordt dat Staten het recht op persoonlijk contact van een kind met zijn ouders dienen te eerbiedigen in geval het kind gescheiden is van zijn ouders. Dit recht kan immers moeilijk worden gegarandeerd indien kind en ouders in verschillende landen verblijven. Dit is des te moeilijker te garanderen indien de twee partijen in verschillende continenten verblijven.

Recht van het kind op bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing⁴⁸

Het recht op bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing is relevant, aangezien uit de omstandigheden waarin kinderen van Belgische FTF opgroeien blijkt dat dit recht in gevaar is. Oorspronkelijk oordeelde de kortgedingrechter op 19 juli 2018 dat de eisers geen betrouwbaar bewijs aanbrachten dat hun kinderen zich in een gevaarsituatie zouden bevinden.⁴⁹ Kan er sprake zijn van een ongevaarlijke situatie binnen een gewapend conflict? Brengt een gewapend conflict niet vanzelf met zich mee dat deze kinderen verblijven in zeer ongunstige en erbarmelijke opvoedingssituaties waar de realisatie van hun rechten enorm bemoeilijkt wordt? De Belgische rechtscolleges erkennen uiteindelijk in de recent gewezen rechtspraak dat de kinderen in overvolle Koerdische kampen zich in levensgevaarlijke omstandigheden bevinden die tot stand zijn gebracht door de ouders.⁵⁰ Hierin werd in het verleden door de kortgedingrechter een argument gevonden om kinderen te scheiden van

44. Voorz. Rb Brussel (KG) (NI.), 26 december 2018, nr. 2018/75/C.

45. Voorz. Rb Brussel (KG) (NI.), 11 december 2019, nr. 2018/75/C.

46. Voorz. Rb Brussel (KG) (Fr.), 30 oktober 2019, nr. 19/129/C.

47. Jos De Greef, "Koen Geens over kinderen van IS-strijders: 'België moet enkel papieren en consulaire bijstand verlenen volgens de rechter'", *VRT NWS*, 12.12.2019, geraadpleegd 07.02.2020, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/12/12/minister-geens-over-is-kinderen-staat-moet-enkel-papieren-en-c/> juncto Voorz. Rb. Brussel (KG) (NI.), 26 december 2018, nr. 2018/75/C.

48. Art. 19 IVRK; Art. 2, 32° juncto art. 47 Decreet Integrale Jeugdhulp.

49. Voorz. Rb. Brussel (KG) (NI.), 19 juli 2018, nr. 18/28/C.

50. Voorz. Rb Brussel (KG) 11 december 2019, nr. 2019/90/C.

hun ouders en enkel hen terug te halen naar België.⁵¹

Recht om niet onderworpen te worden aan wrede of onmenselijke behandelingen⁵²

Artikel 3 EVRM betreffende het recht om niet onderworpen te worden aan wrede of onmenselijke behandelingen is één van de belangrijke artikelen binnen het EVRM en zelfs binnen het mensenrechtencontentieux. Hoewel de Belgische Staat erkent dat artikel 3 EVRM in het geding komt voor kinderen van Belgische FTF gezien deze kinderen zich bevinden in mensonwaardige omstandigheden, verschuilde ze zich in het verleden achter het gebrek aan rechtsmacht om dit recht te realiseren. Aangezien het Comité tegen Foltering uiteindelijk heeft bevolen om de terugkeer van een Belgische vrouwelijke FTF mogelijk te maken, kon het verschuilen achter gebrek aan rechtsmacht worden gekwalificeerd als verzuim inzake dit absoluut recht ook voor kinderen van Belgische FTF.

Recht op consulaire bijstand⁵³

Het recht op consulaire bijstand vormt een bijzonder relevant recht voor kinderen van Belgische FTF, omwille van het gegeven dat de problematiek van de rechtsmacht hier niet van toepassing is. Dit is het gevolg van de aanwezigheid van Belgische diplomatieke en consulaire ambtenaren die agenten van de Belgische Staat zijn.⁵⁴ Dit recht heeft binnen de gewezen rechtspraak een belangrijke positie ingenomen. Via het recht op consulaire bijstand trachten (voormalige) Belgische FTF hun andere (mensen)rechten en de rechten van hun kinderen af te dwingen. De Belgische Staat haalde veel argumenten aan waarom ze niet in de mogelijkheid verkeerde om aan deze kinderen consulaire bijstand te verlenen. Zo argumenteerde de Belgische Staat onder andere dat normale consulaire dienstverlening niet mogelijk is doordat de ambassade en het consulaat door de conflictsituatie niet meer operationeel zijn in Syrië.⁵⁵ Daarentegen oordeelde de rechtbank dat de afwezigheid van een werkende Belgische ambassade en van een werkend Belgisch consulaat in Syrië geen argument is voor de Belgische Staat om geen consulaire dienstverlening te verlenen.⁵⁶ Er dient wel opgemerkt te worden dat eigen diplomatiek en/of consulaire personeel inschakelen of dat van een andere EU-lidstaat een soevereine keuze blijft van het bestuur en niet kan worden afgedwongen voor de burgerlijke rechter.⁵⁷

51. Voorz. Rb Brussel (KG) (NI.), 11 december 2019, nr. 2018/75/C.

52. Art. 3. EVRM; Art. 7 BUPO-verdrag; VN Folterverdrag; art. 37 IVRK.

53. Verdrag van Wenen van 24 april 1963 inzake Consulair Verkeer; Weens Verdrag van 18 april 1961 inzake Diplomatieke Bescherming Belgisch Consulair Wetboek (15 juni 2014).

54. Wauters en Wouters, "Moeders en kinderen," 80-88.

55. Voorz. Rb Brussel (KG) (NI.) 26 december 2018, nr. 2018/75/C.

56. Voorz. Rb Brussel (KG) (NI.) 26 december 2018, nr. 2018/75/C.

57. Voorz. Rb Brussel (KG) 11 december 2019, nr. 2019/90/C.

Aanbevelingen en standpunten van intergouvernementele organisaties en nationale actoren

Vanuit de overtuiging dat kinderen in de eerste plaats als slachtoffers moeten worden behandeld, recommeren intergouvernementele organisaties⁵⁸ op internationaal niveau Staten om kinderen van FTF met een link met hun land te lokaliseren en te repatriëren. Een standpunt dat eveneens wordt ingenomen door nationale actoren.

Op internationaal niveau is er eensgezindheid over de vraag of kinderen van FTF samen met hun ouders gerepatriëerd moeten worden. De Raad van Europa dringt er expliciet op aan om eveneens de repatriëring van de moeders te overwegen.⁵⁹ De Verenigde Naties en zijn Kinderrechtencomité (hierna: CRC)⁶⁰ verwijzen bovendien niet alleen naar de repatriëring van de moeders, maar bevelen ook de repatriëring van gezinnen aan waar dat mogelijk is.⁶¹

De aanbevelingen van repatriëring (van kinderen van FTF) van intergouvernementele organisaties zijn gesteund op verschillende rechtsgronden. Zo verwijzen de Secretaris-Generaal van de VN,⁶² de Raad van Europa⁶³ en de EU⁶⁴ naar 'het belang van het kind' als belangrijkste overweging om kinderen samen met hun ouders te repatriëren. De VN Veiligheidsraad⁶⁵ en de CRC⁶⁶ verwijzen daarnaast expliciet naar artikel 9 IVRK⁶⁷ om kinderen niet van hun ouders te scheiden. De Secretaris-Generaal van de VN geeft echter ook aan dat een scheiding tussen ouders en kind mogelijk is indien dit in het belang van het kind is of mits vrije en geïnformeerde toestemming van de ouders.⁶⁸

Op nationaal niveau is er daarentegen minder eensgezindheid over het terughalen van kinderen van FTF samen met hun ouders. In de beslissing van de Nationale

58. O.a. Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties: Antonio Guterres, *Key Principles*; De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties: Resolutie 2178 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (24 september 2014), UN Doc. S/RES/2178 (2014); Resolutie 2396 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (21 december 2017), UN Doc. S/RES/2396 (2017); Resolutie 2427 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (9 juli 2018), UN Doc. S/RES/2427 (2018); Comité van de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties, *Concluding observations on the combined fifth and sixth report of Belgium – advance united version* (1 February 2019), UN Doc. CRC/C/BEL/CO/5-6 (2019); UNICEF, UNICEF, *Statement, Protect the rights of children of foreign fighters stranded in Syria and Iraq, 21.05.2019, geraadpleegd 07.02.2020*, <https://www.unicef.org/press-releases/protect-rights-children-foreign-fighters-stranded-syria-and-iraq>; Raad van Europa, *Statement 'Member states should urgently repatriate their under-age nationals stranded in Northern Syria'*, 28.05.2019, geraadpleegd 07.02.2020, <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/council-of-europe-member-states-should-urgently-repatriate-their-under-age-nationals-stranded-in-northern-syria>; Europese Unie, *Resolutie over kinderrechten naar aanleiding van het dertigjarig bestaan van het VN-verdrag inzake de rechten van het kind van het Europees Parlement van de Europese Unie* (26 november 2019), 2019/2879 (RSP).

59. Raad van Europa, *Statement*.

60. Committee on the Rights of the Child (United Nations).

61. UN Doc. CRC/C/BEL/CO/5-6 (2019).

62. Antonio Guterres, *Key Principles*.

63. Raad van Europa, *Statement*.

64. *Resolutie over kinderrechten naar aanleiding van het dertigjarig bestaan van het VN-verdrag inzake de rechten van het kind van het Europees Parlement van de Europese Unie* (26 november 2019), 2019/2879 (RSP).

65. Resolutie 2178 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (24 september 2014), UN Doc. S/RES/2178 (2014); Resolutie 2396 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (21 december 2017), UN Doc. S/RES/2396 (2017); Resolutie 2427 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (9 juli 2018), UN Doc. S/RES/2427 (2018).

66. UN Doc. CRC/C/BEL/CO/5-6 (2019).

67. Deze bepaling luidt als volgt: "De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijk recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind."

68. Antonio Guterres, *Key Principles*.

Veiligheidsraad werd enkel een 'automatisch terugkeerrecht' gecreëerd voor minderjarigen.⁶⁹ Deze beslissing heeft niet de intentie om de ouders van deze kinderen, namelijk de FTF zelf, te repatriëren. Het NCRK neemt omtrent deze kwestie een genuanceerder standpunt in.⁷⁰ Het is van mening dat geval per geval moet beoordeeld worden of de scheiding tussen ouder en kind in het belang van het kind is. Vermeldenswaardig is dat het NCRK zich in zijn aanbeveling niet enkel beperkt tot de moeders maar eveneens verwijst naar het gezin.⁷¹

De aangenomen beslissing van de Nationale Veiligheidsraad vormt een discussiepunt in de rechtsleer. Naast de discussie of deze beslissing van de Nationale Veiligheidsraad al dan niet bindend is of in overeenstemming met mensen- en kinderrechtenverdragen, is er een discussie over de naar voren geschoven leeftijd van tien jaar. Dit leeftijds criterium dat de Nationale Veiligheidsraad naar voren schuift, strookt niet met de aanbevelingen op internationaal en nationaal niveau. Organisaties van de VN, namelijk CRC en UNICEF, sporen lidstaten aan om hun verantwoordelijkheden op te nemen overeenkomstig het IVRK voor alle kinderen die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt.⁷² De graad van betrokkenheid bij het gewapende conflict is hierbij irrelevant. Ook op nationaal niveau insisteert het NCRK op de bescherming van alle kinderen, zonder onderscheid naar leeftijd.⁷³ Ten slotte kunnen vragen worden gesteld met betrekking tot de effectiviteit van dit 'automatisch terugkeerrecht'. De voorwaarden waaraan moet worden voldaan vooraleer op dit recht beroep kan worden gedaan, zoals het zich aanmelden bij een Belgische ambassade, zijn praktisch onmogelijk rekening houdend met de leefomstandigheden en de verblijfplaats van deze kinderen.

Veiligheid van de staat: een vaak ingeroepen argument

Het al dan niet terughalen van kinderen van Belgische FTF loopt soms hoog op tot een buitengewoon delicaat debat. Naast de juridische, ethische en morele argumenten is het argument van de veiligheid van de staat eveneens een argument dat zowel door pleitbezorgers als tegenstanders wordt ingeroepen. Deze laatsten noemen het terughalen van deze kinderen een potentieel risico voor onze staatsveiligheid. Ze zijn van mening dat deze kinderen geïndoctrineerd zijn.⁷⁴ Echter kunnen veel van deze kinderen, die vaak de leeftijd van 12 jaar nog niet hebben bereikt, moeilijk gekwalificeerd worden als een veiligheidsprobleem op korte termijn. Het argument van indoctrinatie is net een argument om toch voor de terugkeer van kinderen van Belgische FTF te pleiten. De indoctrinatie van deze kinderen tegengaan kan namelijk niet worden bewerkstelligd door deze kinderen in Koerdische gevangenkampen aan hun lot over te laten. Integendeel, mogelijk kunnen haatgevoelens ten opzichte van het Westen worden ontwikkeld, wat een goede bodem vormt voor rekrutering op lange termijn. Veiligheid van de staat kan daarentegen meer

69. Deze beslissing van de Nationale Veiligheidsraad is niet publiek toegankelijk.

70. Adviesorgaan van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind (NCRK), *Het Adviesorgaan van de nationale commissie voor de rechten van het kind (NCRK) verzoekt België*.

71. Adviesorgaan van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind (NCRK), *Het Adviesorgaan van de nationale commissie voor de rechten van het kind (NCRK) verzoekt België*.

72. UN Doc. CRC/C/BEL/CO/5-6 (2019) juncto UNICEF, *Statement, Protect the rights of children*.

73. Adviesorgaan van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind (NCRK), *Het Adviesorgaan van de nationale commissie voor de rechten van het kind (NCRK) verzoekt België*.

74. Inge Bosschaerts, "Jihadexpert over IS-weduwen en hun kinderen: 'Haat is hen met de paplepel ingegeven'." *De Morgen*, 28.12.2018, geraadpleegd 07.02.2020. <https://www.demorgen.be/binnenland/jihadexpert-over-is-weduwen-en-hun-kinderen-haat-is-hen-met-depaplepel-ingegeven-b8da1f23/>.

gerandeerd worden door kinderen die mogelijk geïndoctrineerd zijn van nabij op te volgen in België. Opvolging door socio-preventieve organisaties en deradicaliseringsambtenaren kunnen een belangrijke rol spelen in het herstel en de re-integratie van deze kinderen in België. Eveneens op korte termijn zijn er argumenten voor de terugkeer van deze kinderen in het kader van de staatsveiligheid. OCAD heeft zowel deze argumenten op korte termijn als op lange termijn grondig toegelicht in de Commissie van Buitenlandse betrekkingen op 16 oktober 2019.⁷⁵

Praktijkgerichte manieren om rechten van kinderen van Belgische FTF te realiseren

Rechten van kinderen van Belgische FTF kunnen op uiteenlopende manieren worden geconcretiseerd. Een eerste belangrijke stap is voor de Belgische Staat, overeenkomstig internationale aanbevelingen, het identificeren en lokaliseren van kinderen met een link met België. Eenmaal de Belgische Staat deze kinderen met een link naar België heeft geïdentificeerd, is het aangewezen te controleren welke kinderen recht hebben op de Belgische nationaliteit, gezien het beschikken over de Belgische nationaliteit of de mogelijkheid in de toekomst de Belgische nationaliteit te verkrijgen relevant is wat betreft de engagementen van de Belgische Staat ten aanzien van deze kinderen. Vervolgens wordt de Belgische Staat aangespoord om een akkoord omtrent deze kinderen te bereiken met de lokale autoriteiten. In vele aanbevelingen wordt bij Staten aangedrongen om deze kinderen te repatriëren. Met betrekking tot de invulling van het begrip 'repatriëring' is er tot op heden nog onduidelijkheid. In de praktijk kan een onderscheid gemaakt worden tussen 'actieve repatriëring' en 'passieve repatriëring'. Onder 'passieve repatriëring' kan worden begrepen dat Belgische ambassades en consulaten de repatriëring faciliteren.⁷⁶ Onder 'actieve repatriëring' kan worden verstaan dat de Belgische Staat zelf ter plaatse gaat via **boots on the grounds** en dus op deze manier de kinderen van Belgische FTF gaat terughalen onder begeleiding van politie of veiligheidsdiensten.⁷⁷

Voor het verkrijgen van paspoort en reisdocumenten moet volgens de regel de nationaliteit van het kind in kwestie vaststaan, waardoor procedures voor een geboortakte en procedures met betrekking tot de afstamming een belangrijke relevantie hebben. Deze twee laatste procedures zijn eveneens essentieel om herstel en re-integratie in België mogelijk te maken.

75. Commissie voor Buitenlandse Betrekkingen, *Hoorzitting*.

76. Deze definitie is een zelf geformuleerde definitie die gebaseerd is op informatie uit volgend krantenartikel: Kristien Bonneure, "Terugkeer jonge kinderen van Belgische IS-strijders stapje dichterbij," *VRT NWS*, 28.10.2018, geraadpleegd 08.02.2020, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/10/28/terugkeer-jonge-kinderen-van-belgische-is-strijders-stapje-dicht/>.

77. Deze definitie is een zelf geformuleerde definitie die gebaseerd is op informatie uit volgend krantenartikel: Bonneure, "Terugkeer jonge kinderen."

Conclusie

In de titel van dit artikel werd het gezegde 'Eigen schuld, dikke bult?' als vraag wat provocerend gesteld. Het weerspiegelt wellicht een bepaalde publieke opinie, waarbij vragen gesteld kunnen worden. Kinderen van Belgische FTF worden vaak onterecht benaderd vanuit het perspectief van de daden van hun ouders. Maar welke keuzes hun ouders maken, welke daden zij plegen en welke posities ze innemen, kinderen zijn kinderen en kunnen juridisch dan ook niet burgerlijk of strafrechtelijk de gevolgen dragen voor de daden van hun ouders.

Bij de studie van een aantal behandelde rechten is gebleken dat hoewel rechten ingeschreven zijn in zowel verschillende gezaghebbende internationale verdragen als in nationale wetgeving, veel rechten van kinderen van (Belgische) FTF in het gedrang komen. Sommige rechten worden zelfs flagrant geschonden. Deze destructieve situatie heeft een directe invloed op de bescherming, de ontwikkeling en het welzijn van deze kinderen.⁷⁸ Dit is onder andere te wijten aan de leefomstandigheden waarin deze kinderen zich bevinden. Terugkeer naar België zou in vele gevallen een einde kunnen betekenen aan de schendingen van hun rechten.

In de conclusie van dit artikel mag echter niet voorbijgegaan worden aan het gegeven dat de Belgische Staat zowel in 2019⁷⁹ als in 2020⁸⁰ al stappen heeft ondernomen om minderjarigen te repatriëren uit Koerdische gevangenkampen. De eigen argumentatie die de Belgische Staat gedurende vele rechtszaken aanhaalde, namelijk het ontbreken van rechtsmacht, leek in deze situaties niet meer te gelden. Deze stappen tonen aan dat indien België het wil, het zeker in de mogelijkheid verkeert om kinderen van Belgische FTF terug te laten keren en zelfs actief te repatriëren. Bij één minderjarige betrof het zelfs een repatriëring waarbij de moeder in het Koerdische gevangenkamp achterbleef. In casu betrof het een zaak van internationale kinderontvoering. De kinderen in al deze gevallen waren in België geboren, waardoor ze de Belgische nationaliteit hadden. Dit gegeven vormde een belangrijke hindernis minder bij de repatriëring van deze kinderen van Belgische FTF. Uit de rechtspraakanalyse op het niveau van het Hof van Beroep volgt namelijk duidelijk dat de afwezigheid van de Belgische nationaliteit de voornaamste reden vormt tot weigering van repatriëring.

Door de weigering van de Belgische Staat om – in andere casussen – kinderen van Belgische FTF naar België te repatriëren, zien voormalige FTF dikwijls geen andere uitweg dan via illegale en criminele kanalen in Turkije te geraken.⁸¹ Ze hopen zo de kans te vergroten om hun kinderen in een veilige omgeving te laten opgroeien.

In dit onderzoek is vastgesteld dat er een grote discrepantie bestaat tussen het recht zoals ingeschreven in de vele internationale verdragen en nationale normen – namelijk de *law in books* - en de rechten die effectief in de realiteit gerealiseerd worden – namelijk de *law in action*. Vele rechten die opgenomen zijn in gezaghebbende internationale verdragen lijken in de realiteit minder afdwingbaar, zeker voor kinderen van FTF. ■

78. UNICEF, *Syria Crisis Situation Report 2017 year end External*, geraadpleegd 08.02.2020, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNICEF_Syria_Crisis_Situation_Report_2017_year_end_External.pdf.

79. "Repatriëring 6 Belgische kinderen van IS-strijders uit Syrië is al volop aan de gang: wie zijn ze?", *VRT NWS*, 13.06.2019, geraadpleegd 08.02.2021, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/06/13/is-kinderen-2/>.

80. "Kind uit Koerdisch kamp in Syrië gerepatriëerd", *De Standaard* 26.12.2020, geraadpleegd 08.02.2021, https://www.standaard.be/cnt/dmf20201225_97437453.

81. Turkije onder leiding van President Erdogan heeft de gewoonte om FTF die in Turkije aankomen of in Turkse gevangnissen vastzitten, terug te sturen naar hun land van herkomst.

BIBLIOGRAFIE

Wetgeving, internationale, nationale rapporten, adviezen en dossiers

- *Concluding observations on the combined fifth and sixth report of Belgium – advance united version Committee on the Rights of the Children (1 February 2019)*. UN Doc. CRC/C/BEL/CO/5-6 (2019). New York: Comité van de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties, 2019.
- “Consulair Wetboek van 21 december 2013.” In *BS* (21.01.2014).
- “Decreet Vlaams Parlement van 12 juli 2013 betreffende integrale jeugdhulp.” In *BS* (13.09.2013).
- *Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens van 4 november 1950*. In *European Treaty Series*, No. 005 (1950).
- “Gecoördineerde Grondwet van 7 februari 1831.” In *BS* (17.02.1994).
- Guterres, Antonio. *Key Principles for the Protection, Repatriation, Prosecution, Rehabilitation and Reintegration of Women and Children with Links to United Nations Listed Terrorist Groups*. New York: United Nations, 2019.
- *Handbook Children affected by the foreign-fighter phenomenon: ensuring a child rights-based approach*. New York: United Nations Office of Counter-Terrorism, Un Counter-Terrorism Centre, 2019.
- “Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie van 7 december 2000.” In *P. B. C* 364, 1 (08.12.2000).
- *Het Adviesorgaan van de nationale commissie voor de rechten van het kind (NCRK) verzoekt België om alle Belgische kinderen en alle kinderen die onder zijn jurisdictie vallen en betrokken zijn bij gewapende conflicten in Syrië en Irak, onverwijld te repatriëren*. Brussel: Adviesorgaan van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind (NCRK), 13.05.2019. Geraadpleegd 05.02.2020. <https://ncrk-cnde.be/nl/adviezen/article/verzoek-tot-onverwijld-repatriering-van-alle-belgische-kinderen-en-alle>.
- *Hoorzitting over de veiligheidssituatie van de gevangenkampen in Noord-Syrië en het lot van de Belgische Foreign Terrorist Fighters, gelet op de Turkse invasie*. Brussel: Commissie voor Buitenlandse Betrekkingen, 15.10.2019. Geraadpleegd 05.02.2020. <https://www.lachambre.be/doc/CCRI/html/55/ic032x.html>.
- “Internationaal Verdrag betreffende de status van Staatlozen van 28 september 1954.” In *BS* (12.05.1960).
- “Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke rechten van 16 december 1966.” In *United Nations Treaty Series* vol. 999 (1966).
- *Resolutie over kinderrechten naar aanleiding van het dertigjarig bestaan van het VN-verdrag inzake de rechten van het kind van het Europees Parlement van de Europese Unie (26 november 2019)*. 2019/2879 (RSP). Brussel: Europees Parlement van de Europese Unie, 2019.
- *Resolutie 2178 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (24 september 2014)*. UN Doc. S/RES/2178 (2014). New York: Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, 2014.

- *Resolutie 2396 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (21 december 2017)*. *UN Doc.* S/RES/2396 (2017). New York: Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, 2017.
- *Resolutie 2427 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (09 juli 2018)*. *UN Doc.* S/RES/2427 (2018). New York: Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, 2018.
- *Statement 'Member states should urgently repatriate their under-age nationals stranded in Northern Syria'*. *Brussel*: Council of Europe, 28.05.2019. Geraadpleegd 07.02.2020. <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/council-of-europe-member-states-should-urgently-repatriate-their-under-age-nationals-stranded-in-northern-syria>.
- *Statement, Protect the rights of children of foreign fighters stranded in Syria and Iraq*. Unicef, 21.05.2019. Geraadpleegd 23.04.2021. <https://www.unicef.org/press-releases/protect-rights-children-foreign-fighters-stranded-syria-and-iraq>.
- *Syria Crisis Situation Report 2017 year end External*. Unicef, 2018. Geraadpleegd 08.02.2020. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNICEF_Syria_Crisis_Situation_Report_2017_year_end_External.pdf.
- *Syrian Arab Republic – North East Syria: Al Hol Camp*. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 21.11.2019. Geraadpleegd 06.02.2020. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/al_hol_snapshot_21nov2019.pdf.
- *Universele Verklaring van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties inzake de Rechten van de Mens van 10 december 1948*. *UN Doc.* A/RES/217. New York: Algemene Vergadering van de Verenigde Naties inzake de Rechten van de Mens, 1948.
- *Verdrag inzake de Rechten van het Kind van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989*. *UN Doc.* A/RES/44/25. New York: Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, 1989.
- "Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing van 10 december 1984." In *BS* (28.10.1999).
- "Verdrag van de Verenigde Naties tot beperking der Staatloosheid van 30 augustus 1961." In *BS* (04.11.2014).
- "Verdrag van Wenen inzake Consulair Verkeer van 24 april 1963." In *United Nations Treaty Series* vol. 596 (1963).
- "Waarom bekommert Child Focus zich om het lot van kinderen van IS-strijders?" Child Focus, 27.12.2018. Geraadpleegd 05.02.2020. <http://www.childfocus.be/nl/nieuws/waarom-bekommert-child-focus-zich-om-het-lot-van-kinderen-van-is-strijders>.
- "Wet tot wijziging van het Consulair Wetboek van 9 mei 2018." In *BS* (01.06.2018).
- "Wetboek van de Belgische Nationaliteit van 28 juni 1984." In *BS* (28.06.1984).

Mediabronnen

- Alde'emeh, Montasser. "Ook in Koerdische kampen heerst de angst voor het virus: 'Vroeg of laat zal de hel uitbreken'." *De Morgen*, 15.04.2020. Geraadpleegd 06.02.2020. <https://www.demorgen.be/nieuws/ook-in-koerdische-is-kampen-heerst-de-angst-voor-het-virus-vroeg-of-laat-zal-de-hel-uitbreken~b8791ffe/>.
- Bonneure, Kristien. "Terugkeer jonge kinderen van Belgische IS-strijders stapje dichterbij." *VRT NWS*, 28.10.2018. Geraadpleegd 08.02.2020. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/10/28/terugkeer-jonge-kinderen-van-belgische-is-strijders-stapje-dicht/>.
- Bosschaerts, Inge. "Jihadexpert over IS-weduwen en hun kinderen: 'Haat is hen met de paplepel ingegeven'." *De Morgen*, 28.12.2018. Geraadpleegd 07.02.2020. <https://www.demorgen.be/binnenland/jihadexpert-over-is-weduwen-en-hun-kinderen-haat-is-hen-met-depaplepel-ingegeven-b8da1f23/>.
- De Greef, Jos. "Koen Geens over kinderen van IS-strijders: 'België moet enkel papieren en consulaire bijstand verlenen volgens de rechter'." *VRTNWS*, 12.12.2019. Geraadpleegd 07.02.2020. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/12/12/minister-geens-over-is-kinderen-staat-moet-enkel-papieren-en-c/>.
- "ISIS defeated, US-backed Syrian Democratic Forces announce." *The Guardian*, 23.03.2019. Geraadpleegd 05.02.2020. <https://www.theguardian.com/world/2019/mar/23/isis-defeated-us-backed-syrian-democratic-forces-announce>.
- "KinduitkoerdischkampinSyriëgerepatrieerd." *DeStandaard*, 26.12.2020. Geraadpleegd 08.02.2021. https://www.standaard.be/cnt/dmf20201225_97437453.
- Merlevede, Tom. "IS, ISIL, ISIS of DAESH, what's in a name? Waarom we IS moeten erkennen." *KULeuven Blogt*, 30.05.2015. Geraadpleegd 05.02.2020. <https://kuleuvenblogt.be/2015/03/30/is-isil-isis-of-deash-whats-in-the-name-waarom-we-is-moeten-erkennen/>.
- Merckx, Vincent en Vranckx Rudi. "Het kalifaat vergaat." *VRT NWS, 2018*. Geraadpleegd 05.02.2021. <https://interactief.vrtnws.be/verhalen/hetkalifaatvergaat/watvoorafkwam/>.
- "Open brief: 'Pas kinderrechtenverdrag toe, haal Belgische kinderen nu terug'." *De Morgen*, 10.05.2019. Geraadpleegd 06.02.2020. <https://www.demorgen.be/meningen/open-brief-pas-kinderrechtenverdrag-toe-haal-belgische-kinderen-nu-terug~bf1ef8cb/>.
- "Repatriëring 6 Belgische kinderen van IS-strijders uit Syrië is al volop aan de gang: wie zijn ze?" *VRT NWS*, 13.06.2019. Geraadpleegd 08.02.2021. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/06/13/is-kinderen-2/>.
- Winckelmans, Wim. "Vlaanderen verdeeld over lot kinderen Syriëstrijders." *De Standaard*, 18.12.2018. Geraadpleegd 02.02.2021. http://www.standaard.be/cnt/dmf20181217_04042150?_section=67251385&utm_source=standaard&utm_medium=newsletter&utm_campaign=ochtendupdate&adh_i=ed1cbed9ab28f2c7d76ccb0b7466a94&imai=&M_BT=181715855938.
- Ziarczyk, Erik. "IS ruikt kans op comeback door Westerse corona-angst." *De Tijd*, 06.08.2020. Geraadpleegd 05.02.2020. <https://www.tijd.be/politiek-economie/internationaal/algemeen/is-ruikt-kans-op-comeback-door-westerse-corona-angst/10225327.html>.

Rechtspraak

- Brussel (KG) (Fr.) 5 maart 2020, nr. 2019/KR/20.
- Brussel (NI.) 22 mei 2019, nr. 2019/KR/5.
- Brussel (NI.) 27 februari 2019, nr. 2019/KR/4.
- Brussel (NI.) 12 september 2018, nr. 2018/KR/45.
- Voorz. Rb. Brussel (KG) (NI.) 25 februari 2020, (rolnummer is geanonimiseerd).
- Voorz. Rb. Brussel (KG) (NI.) 11 december 2019, nr. 2019/90/C.
- Voorz. Rb. Brussel (KG) (Fr.) 2 december 2019, nr. 19/87/C.
- Voorz. Rb. Brussel (KG) (Fr.) 30 oktober 2019, nr. 19/129/C
- Voorz. Rb. Brussel (KG) (NI.) 26 december 2018, nr. 2018/75/C.
- Voorz. Rb. Brussel (KG) (NI.) 19 december 2018, nr. 18/72/C.
- Voorz. Rb. Brussel (KG) (NI.) 19 juli 2018, nr. 18/28/C.

Secundaire literatuur

- De Brucker, Laurens. "Noot – Het recht op consulaire bijstand vanuit nationaal-, Europees- en internationaalrechtelijk perspectief. Naar een subjectief recht op repatriëring voor kinderen van Syriëstrijders?" *TJK 3* (2020): 194-210.
- De Bont, Roel en Daniels Ian. "Jihadistische foreign fighters uit België: dreiging en beleid." *Internationale Spectator 7* (2015). Geraadpleegd 05.02.2021. https://spectator.clingendael.org/pub/2015/7/belgische_jihadisten_dreiging_en_beleid/#.
- Renard, Thomas en Coolsaet Rik. "Children in the Levant: Insights from Belgium on the dilemmas of repatriation and the challenges of reintegration." *Security Policy Brief* (2018): 1-11. Brussel: Egmont Instituut.
- Wauters, Evelien en Wouters Jan. "Moeders en kinderen van Syriëstrijders: over de volkenrechtelijke verplichtingen van de Belgische Staat." *TJK 1* (2019): 80-88.

Persoonlijk onderhoud en lezingen

- Meegedeeld op 21 februari 2020 op de sessie students@cuta.